

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUDELLE

TIEDOKSI:

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ASIA:

Valitus Espoon valtuuston päätöksestä 13.12.2010 kohta §13, Asianro 3792 / 502 / 2005 (Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava, osayleiskaavan hyväksyminen, alue 64 0000) (Kopio päätöksestä valituksen liitteenä)

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa r.y. (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdysiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uusimaa).

PROSESSIOSOITE:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa r.y.
Aili Jukarainen
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi
GSM 050-3803283

VAATIMUKSET:

Valittaja vaatii Helsingin hallinto-oikeutta kumoamaan Espoon kaupunginvaltuuston mainitun kaavapäätöksen.

MUUTOKSENHAUN LAAJUUS:

Koko päätös.

ASIANOSAISUUS:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa r.y. (jäljempänä Tringa ry tai valittaja) on säännöissään sitoutunut edistämään toimialueellaan (mukaan lukien Espoo) lintujen- ja luonnonsuojelua. Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava sijoittuu laajalle metsäalueelle ja koskettaa lukuisien lintujen elinympäristöjä, myös kaava-alueen ulkopuolella (ekologiset yhteydet). Valituksenalainen kaava liittyy vahvasti lintudirektiiviin ja luonnonsuojelulakiin, joiden yhtä tärkeää intressiryhmää edustaa Uudellamaalla Tringa ry.

PERUSTELUT:

1. Valituksenalainen Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava heikentää mahdollisuuksia saavuttaa metson suotuisa suojelutaso Uudellamaalla ja Etelä-Suomessa.

Taustaa

Metso on aikoinaan ollut yleinen koko Uudenmaan metsäalueilla, mutta vähentynyt huomattavasti etenkin toisen maailmansodan jälkeen. Syynä metson vähenemiseen Uudellamaalla on ollut erityisesti asutuksen, myös haja-asutuksen, leviämisen aiheuttama yhtenäisiä metsäalueita pirstova vaikutus (Helle ym 1994; Pummila, A. 2010). Metso esiintyy laajoilla metsäpeitteisillä alueilla ja maisematason metsäpeitteen merkitys on Uudellamaalla metsokannan säilymisen keskeinen tekijä. Metsoyksilön vuotuisen elinpiirin kooksi on arvioitu 30–80 km².

Havaintojen perusteella metsolla on nykyään heikko kanta tai se puuttuu kokonaan: Kirkkonummella, Siuntiossa, Inkoossa, Helsingissä ja Espoon etelä- ja keskiosissa. Tällä varsin laajalla alueella ainoa lisääntymisalue tunnetaan Siuntion-Kirkkonummen rajalta (Meiko-Lapträsk -metsäalue, jossa 2 soidinaluetta). Kirkkonummella on lisäksi mahdollisesti lisääntymisalue Porkkalanniemellä.

Metson levittäytymiskyky pirtoutuneessa ympäristössä on huono. Inkoon ja Siuntion eteläosien rajalla sijaitseva Kopparnäsin laaja ja yhtenäinen metsäalue (noin 10 km²), on metsolle lisääntymisalueeksi riittävän kokoinen ja laatuinen, mutta siellä ei ole ollutlisääntyvää metsokantaa 2000-luvulla. Alue on asutuksen, teiden ja peltojen eristämä lähimmästä tunnetusta lisääntymisalueesta (Meiko-Lappträsk, 10 km päässä). Silloin tällöin Kopparnäsin alueelle eksyy metso, joka muuttuu kuitenkin nk. hulluksi metsoksi, sillä soidinkumppaneita ei löydy (Tringan havaintotietokanta).

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava sijoittuu Nuuksion järviylängölle, jossa on tiedossa oleva vahvin metsokanta entisen Uudenmaan alueella (Uusimaa yhdistyi Itä-Uusimaahan 2011). Valituksenalaisen osayleiskaavan alue kuuluu todennäköisesti ainakin joidenkin yksilöiden säännölliseen elinpiiriin, vaikka tunnetut soidinalueet ovat yli 1 km päässä kaava-alueesta.

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan toteuttamisella on todennäköisesti heikentävä vaikutus metson levinneisyysalueelle Uudellamaalla. Metsotutkija Saija Sirkiän mukaan (liite 2.) *...”Mielestäni ei ole poissuljettua, että kaavahanke heikentäisi Nuuksiosta etelään jäävien metsoesiintymien elinkykyä pitkällä aikavälillä”*. Huonosti leviävänä lajina metson taipumus eristyä geneettisesti on huomattava. Huonon leviämiskyvyn vuoksi metso on riippuvainen toimivista, laajoista metsäpeitteisistä ekologisista yhteyksistä soidinalueiden välillä.

Kaavan toteuttaminen paitsi heikentäisi osapopulaatioiden (Nuuksio – Meikon alue) välistä yhteyttä, vaikuttaisi todennäköisesti heikentävästi myös itse Nuuksion järviylängön metsopopulaatioon, Saija Sirkiän mukaan *”Mielestäni Histan kaava-alueella tapahtuva rakentaminen ja muu maankäyttö voi toteutuessaan edesauttaa Nuuksion Natura-alueen metsokannan heikkenemistä etenkin kaava-alueen läheisyyteen sijoittuvilla soidinalueilla”* (liite 2. kohta 4).

Luontodirektiivin ja luonnonsuojelulain vaatimukset

Tässä kohdassa Tringa ry viittaa erityisesti kahteen viimeiseen valtakunnalliseen eliöiden uhanalaisuusarviointiin (Rassi ym 2001, Rassi ym. 2010), luonnonsuojelulain 5 § tavoitteisiin sekä lintudirektiivin artikloihin 2, 3.1, 3.2 b, sekä 4.4 artiklan toiseen lauseeseen: *”Jäsenvaltioiden on myös näiden suojelualueiden ulkopuolella pyrittävä estämään elinympäristöjen pilaantuminen ja huonontuminen”*.

Vuoden 2000 kansallisessa uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym 2001) metso luokiteltiin alueellisesti uhanalaiseksi eteläisimmässä Suomessa (mukaan lukien Uusimaa). Viime vuonna ilmestyneessä, uusimmassa uhanalaisuustarkastelussa (Rassi ym. 2010) metso luokiteltiin alueellisesti uhanalaiseksi jo koko Etelä-Suomessa Oulun korkeudelle saakka (valtakunnallisesti laji luokiteltiin silmälläpidettäväksi)¹. Metso on vähentynyt Uudellamaalla jo pitkään². Metson suojelutaso on Uudellamaalla kiistatta epäsuotuisa, joten viranomaisten ei tule sallia tai hyväksyä hankkeita tai suunnitelmia, jotka voisivat vaikeuttaa suotuisan suojelutaso- tavoitteen saavuttamista entisestään (luonnonsuojelulain § 5)³.

1 Alueellisesti uhanalaiset tarkastelu on julkaistu vain ympäristöhallinnon verkkosivuilla, ei paperijulkaisuna.

2 Solonen, T. 2010 teoksessa: Solonen, Lehtikoinen ja Lammi 2010: Uudenmaan linnusto. – Tringa. 508 s (LIITE X).

3 Tulkinnasta: Kallio, P. 2001: Suotuisa suojelutaso luonnonsuojeluoikeudessa. Helsinki. (s. 74-77, 100, 102, 110)

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava eristäisi toteutuessaan metson lisääntymispopulaatioita entisestään, mikä voi aiheuttaa yksinään tai nopeuttaa metson häviämistä Uudenmaan eteläosista. Valituksenalainen osayleiskaavaa toteutuessaan ei suoranaisesti tuhoaisi metsolle tärkeitä lisääntymispaikkoja, mutta kaava heikentäisi todennäköisesti entisestään metsokantaa pitkällä aikavälillä Uudenmaan eteläosissa, eritoten Siuntiossa ja Kirkkonummella, mahdollistaen lajin lisääntymispaikkojen häviämisen pitkällä aikavälillä näistä kunnista (tutkija S. Sirkiän lausunto kaavasta, liite 2.). Myös Nuuksion järviylängön metsokantaa heikennettäisiin jossain määrin, kuten S. Sirkiä toteaa lausunnossaan (liite 2.). Tätä epäillään myös valituksenalaisen osayleiskaavan Natura-arvioinnissa (liite 4.).

Metsämaiseman pirstoutuminen on yksi pääasiallisia syitä metson heikkenevään kannan kehitykseen Etelä-Suomessa (Lindén & Pasanen 1987), myös Uudellamaalla. Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava toteutuessaan lisäisi metson ahdinkoa, sillä se heikentäisi ekologistia yhteyksiä tunnettujen metson lisääntymisaluiden välillä: Nuuksion järviylängön (Espoo ja Vihti) ja Meiko-Lapträsk -alueen välillä (Kirkkonummen ja Siuntion rajamailla), ks. liite 4. Histan osayleiskaava voi siten välillisesti edesauttaa metson levinneisyysalueen supistumista, sillä Meiko-Lapträskin alue on ainoa tunnettu, mahdollisesti todellisuudessakin viimeinen metson lisääntymisalue (2 soidinaluetta) Kirkkonummen ja Siuntion kunnissa.

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavassa on jossain määrin huomioitu ekologisesti tärkeitä yhteyksiä, mutta kaava on nähdäksemme silti riittämätön valtakunnallisten ja maakunnallisten ekologisten yhteyksien säilyttämistavoitteiden kannalta. On huomattava, että Uudenmaan maakunatakaavatyön yhteydessä laadittu ekologist yhteydet selvitys saattaa olla riittävä joitakin eläimiä (esim. hirvi) silmällä pitäen, mutta metso tarvitsee tehokkaasti levitäkseen melko laajoja metsäpeitteisiä alueita. Valituksenalaisessa kaavassa ekologiin yhteyksiin on varattu liian kapeita ja osin pelloista koostuvia aluieta, mikä heikentää niiden toimivuutta metson kaltaisen metsälinnun kannalta. Suurin osa metsäpeitteisistä alueista häviäisi kaavan toteutuessa. Metsotutkija Saija Sirkiän mukaan (liite 2.): ”Uudellamaalla maisematason metsäpeitteen merkitys on metsokannan säilymiselle keskeinen tekijä” ja ”Maankäytön eri muodoista etenkin asutus ja tiestö vaikuttavat negatiivisesti metsojen runsauteen Etelä-Suomessa...”

Haluamme myös tuoda tässä yhteydessä esille, että edellä mainittujen, metsolle olennaisten lisääntymispaikkojen (Nuukio – Meiko) välisiä yhteyksiä uhkaavat Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan lisäksi myös muut hankkeet kuten Espoo-Lohjan ratahanke (Uudenmaan maakuntakaava), Espoo-Salo oikorata (Liikennevirasto 2010) Veikkolan portti -kaavahanke (Kirkkonummen kunta 2010), Nupurinkartanon asemakaava (Espoon kaupunki). Mikäli Histan kaavahanke hyväksyttäisiin vedoten siihen, että jonkinlainen yhteys vielä tärkeiden lisääntymispaikkojen välillä säilyy, mikä olisi hanke n+1, jolloin metson tilannetta heikentäviä hankkeita ja kaavoja ei enää tulisi hyväksyä?⁴ Nuuksion ja Meikon metson lisääntymisaluiden välistä yhteyttä on heikennetty jo vuosikymmeniä haja-asutuksen rakentamisen myötä Kirkkonummen pohjoisosiin ja Espoon länsiosiin ja yhteys on jo nykyään heikko.

Valittajan mielestä Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan kaltaisia hankkeita ei tule luonnonsuojelulain 5 § tavoitteen, sekä lintudirektiivin 2-4 artiklojen perusteella sallia. Tässä tapauksessa ei voitaisi myöskään poiketa rauhoitussäännöksistä luontodirektiivin 6 artiklan poikkeamissäännöksien perusteella, sillä häviämisen alla olevista metson lisääntymisalueilta eteläisempi, Meiko-Lapträskin alue ei ole Naturassa SPA-alueena.

4 Esimerkiksi Suvantola L. 2003: Lupa tappaa – poikkeaminen luonnonsuojelulain säännöksistä. – Defensor Legis 4/2003 (s. 680)

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava eristäisi entisestään jo nykyään vaarallisen paljon eristyneitä metson lisääntymispopulaatioita. Kaava-alueen viherkäytävävyöhykkeet on suunniteltu aivan liian kapeaksi ja osaltaan pelloille, eivätkä ne toimi metsolle sopivana leviämiskäytävänä. Metsolle on tärkeää laajojen yhtenäisten metsäalueiden säilyminen lisääntymisalueiden välillä. Tilanne on mahdollisesti jo nyt kriittinen sillä kyseinen yhteys on jo katkonainen – mahdollisesti metson säilyminen Kirkkonummella ja Siuntiossa edellyttää paitsi asutuksen leviämisen estämistä, myös metsittämishankkeita korvatakseen jo toteutunutta maiseman pirstoutumista.

2. Natura-arviointi ja kaavan vaikutukset Nuuksion Natura-alueeseen

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava ei perustu riittäviin selvityksiin (MRL § 9), sillä Natura-arviointi (Pöyry Environment Oy 2009) ei ole asianmukainen.

Natura-arvioinnin vaatimukset ovat Euroopan komission ohjeiden⁵ mukaan hyvin yksityiskohtaiset ja mittavat, sillä arvioinnin tulokset sitovat viranomaisia hankkeisiin liittyvässä päätöksenteossa⁶. Mainittu ohjeistus ei toteudu Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan Natura-arvioinnissa (Pöyry Environment Oy 2009).

Tässä on joitakin avainasioita, jotka Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan Natura-arvioinnissa on jäänyt tekemättä ja siten voineet vaikuttaa väärin johtopäätösten tekemiseen (lista ei ole kattava):

- Arviointiraportista puuttuvat kattavat ja yksiselitteiset tiedot Nuuksion Natura-alueen suojeluperustelajeista ja elinympäristöistä (parimäärät, tiheydet, elinkyky tai edustavuus v. 2010 tilanteessa). Metson elinpiirin laajuuden vuoksi (jopa yli 50 km²), Natura-arvioinnin tulee koskea koko Natura-alueita. Muilla lajeilla saattaa riittää suppeampi tarkastelu.
- Natura-alueiden suojeluperustelajien suojelutasoa kyseisellä alueella ei ole selvitetty ja arvioitu. Tämä on olennaista, kun punnitaan sitä, saako hanke aiheuttaa merkittävä vähäisempää haitta suojeluperustelajeille.
- Johtopäätösten tekemiseen ei ole osallistettu parhaita saatavilla olevia asiantuntijoita, kuten luonnontieteellisiä yhdistyksiä, yliopistoja ja tieteellisiä viranomaisia.
- Keskeisen suojeluperustelajin eli metson reviiiritutkimukset ja elinkykyanalyysit puuttuvat arviointiraportista ja sen taustaselvityksistä. Reviiiritutkimusten ja elinkykyanalyysien toteuttaminen on välttämätöntä, jotta pystytään tekemään johtopäätöksiä valituksenalaisen osayleiskaavan tarkoista vaikutuksista (ks. myös metsotutkija S.Sirkiän lausunto, liite 2.).
- Arviointiraportissa ei ole huomioitu kaavan vuoksi muuttuvan pienpetotiheyden vaikutusta. Esimerkiksi Pallas-Yllästunturin hotellihankkeen laajenuksessa arvioitiin asutuksen vaikuttavan positiivisesti kettujen tiheyden hyvin laajalla säteellä. Kettu on merkittävimpiä maassa pesivien lintujen runsautta sääteleviä nisäkkäitä Euroopassa.

Natura-arviointiraportin yhteydessä on tarkasteltu Histan uusien asukkaiden ulkoilua Nuuksiossa Natura-arvion vaikutusalueella. Mainitun tarkastelun mukaan Nuuksion Natura-alueen lounaisosien, joista löytyy kansallispuiston erämaisimpia osa-alueita, käyntimäärät lisääntyisivät merkittävästi. *“Histalaisten ulkoilu Nuuksiossa Natura-arvion tarkastelualueella”* -tarkastelun arvion mukaan

⁵ European Commission (2002) Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites. Methodological guidance on the provisions of articles 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC. Luxembourg: Office for official publications of the European Communities.

⁶ Esim. s. 63: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Wind_farms.pdf

tulevat histalaiset tulisivat käymään Nuuksion Natura-alueella yli 303 000 kertaa vuodessa (Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan Natura-arviointiraportin liite 1, s. 23, Pöyry Environment Oy 2009). Natura-arviointi toteaa metson häiriintyvän huomattavasti lisääntyvästä kävijämäärästä erityisesti soidinaikana. Myös muiden lintudirektiivin I-liitteen lajien on todettu häiriintyvän lisääntyvästä virkistyskäytöstä (Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan Natura-arviointiraportti, s. 67 – 69, Pöyry Environment Oy 2009).

Valittaja katsoo, että Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan Natura-arviointiraportin (Pöyry Environment Oy 2009) perusteella on voitava tehdä sen kirjoittajista poikkeavia johtopäätöksiä. Toisin kuin niiden laatijoiden ilmeisen henkilökohtainen⁷ tulkinta antaa ymmärtää, valittajan mielestä ei ole pois suljettua, etteikö Histan osayleiskaava vaarantaisi Nuuksion Natura 2000-alueen koskemattomuutta. Metsotutkija Saija Sirkiän (liite 2.) mukaan ”*Mielestäni Histan kaava-alueella tapahtuva rakentaminen ja muu maankäyttö voi toteutuessaan edesauttaa Nuuksion Natura-alueen metsokannan heikkenemistä etenkin kaava-alueen läheisyyteen sijoittuvilla soidinalueilla (lausuntopyynnön kohta 4).*” Lisäksi Natura-arviointiraportin (Pöyry Environment Oy 2009) sivulla 28 eritellään useita arvion epävarmuustekijöitä. Varovaisuusperiaatteen vuoksi tulee huomioida, että epävarmuudet voivat realisoitua huonoimman tulevaisuusennusteen mukaan ja heikentää Natura 2000-alueen koskemattomuutta.

Valittajalle on lisäksi epäselvä vallitsevan oikeuskäytännön tulkinta, mikä lasketaan sellaiseksi luontodirektiivin tulkinnan kannalta olennaiseksi vaikutukseksi, joka ylittää kynnyksen soveltaa luontodirektiivin 6 artiklan poikkeussäännöksiä. Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan Natura-arvioinnin johtopäätös (”kaavalla ei ole merkittävää vaikutusta”) viittaa kansalliseen luonnonsuojelulakiin § 66 ensimmäiseen kohtaan: ”*viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos 65 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää natura 2000 -verkostoon.*” kyseistä muotoa ei käytetä kuitenkaan pohjana olevassa luontodirektiivissä, 6 artiklan 3 kohta, 2. lause: ”... *kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä tälle suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen...*”. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ennakkopäätöksen tulkinta vahvistaa luontodirektiivin sanamuodon: hankkeen haitan ei tarvitse olla Natura-alueen suojeluperusteille merkittävästi haitallinen, vaan hankkeen vahvistamatta jättämiseen riittää perusteluksi pelkästään haitta suojeluperustelajeille⁸. Valittajan mielestä Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava edellyttäisi vajavaisenkin Natura-arvioinnin tulosten perusteella luontodirektiivin 6 artiklan poikkeussäännösten soveltamista⁹, vaikka ely-keskus on hyväksynyt arvioinnin.

3.Uudenmaan maakuntakaava, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä maankäyttö- ja rakennuslain yleisperiaatteet

Uudenmaan maakuntakaavassa Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan alue on voimassa olevassa Uudenmaan maakuntakaavassa osoitettu valkoiseksi alueeksi, johon liittyy ”*taajamarakentaan kasvusuunta*”-merkintä. Kaavamääräykseksi edellä mainitulle merkinnälle kuuluu seuraavasti: ”*Taajamarakenteen laajenemisen suunnittelussa on otettava huomioon yhdyskuntarakenteelliset ja liikenteelliset edellytykset uusien rakentamisalueiden toteuttamiselle, viher- ja virkistysyhteyksien jatkuvuus sekä alueen luonnon ja maiseman ominaispiirteet*”

⁷ Natura-arviointiin ei ole osallistettu asiantuntijatahoja

⁸ EY:n tuomioistuin: C-127/02 – “Waddenvereniging and Vogelbeschermingsvereniging”

⁹ Luontodirektiivin 6 artiklan poikkeussäännöksiä soveltamiseen on päädytty Suomessa merkillisen harvoin – tulkitaanko artiklaa Suomessa eri tavalla kuin esimerkiksi Englannissa?

Valittaja katsoo, ettei voimassa oleva maakuntakaava ole ollut ohjeena Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavaa laadittaessa siten, kuin maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää.

Hista— Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavalla on tarkoitus mahdollistaa uuden 19 000 asukkaan kaupunginosan rakentaminen. Voimassa olevassa Uudenmaan maakuntakaavassa alue on kuitenkin valkoista aluetta, ja vaikka maakuntakaavassa alueeseen liittyy taajamarakenteen kasvusuuntaa kuvaava nuoli, ovat valituksenalaisen kaavan laajuisten taajamatoimintojen sijoittaminen ja ajoitus maakuntakaavatasolla ratkaistavia kysymyksiä.

Voimassa olevassa Uudenmaan maakuntakaavassa on Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava-alueen kohdalle merkitty kaksi pohjois-eteläsuunnassa kulkevaa viheryhteystarvetta.

Maakuntakaavan viheryhteystarpeeseen liittyy seuraava määräys: *“Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava siitä, että merkinnällä osoitettu yhteys säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa virkistys- ja ulkoilu- mahdollisuudet, alueen maisema-arvot, arvokkaiden luontokohteiden säilymisen sekä lajiston liikkumismahdollisuudet.*

Viheryhteyden mitoituksessa on kiinnitettävä huomiota yhteyden merkitykseen ekologisen verkoston osana sekä seudullisten ja paikallisten virkistystarpeiden yhteensovittamiseen siten, että olemassa olevat virkistykseen varatut tai siihen soveltuvat rakentamat tomat alueet varataan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa mahdollisuuksien mukaan virkistyskäyttöön.”

Valituksenalaisessa osayleiskaavassa osoitetut hyvin kapeat ja osaltaan pelloista koostuvat viheryhteydet eivät turvaa viheryhteyksien jatkuvuutta maakuntakaavan tarkoittamalla tavalla, sillä metsälajit eivät pääosin pysty hyödyntämään liikkumiseen väärästä habitaatista koostuvia, liian kapeita yhteyksiä. Jatkuvuuteen tulee lukea metsäalueiden välisten viheryhteyksien toimivuus metsälajiston kannalta.

Kaavan riittämättömistä ja huonosti suunnitelluista viheryhteyksistä pahin esimerkki on Sahajärveltä Vuohilammen itäpuolelle kulkeva yhteys. Kyseisen yhteyden pitäisi osaltaan turvata metsälajiston leviämisyhteydet Nuuksiosta Kolmperän länsi- ja lounaispuoliselle Kauhalan laajalle metsäalueelle, jonka voi luonteensa ja laajuutensa perusteella katsoa osaksi Nuuksion järviylänköä. Alue on luonnoltaan edustava ja se sisältyy muun muassa merkittävältä osin (Kakarberget-Raakkala, 276 ha) Uudenmaan valtakunnallisesti arvokkaisiin kalliioalueisiin (Husa ym 2004).

Kyseinen viheryhteys on kaavassa merkitty ainostaan Turunväylälle asti (eteläosassa vielä pirstova ratavaraus ja suojaviheraluetta). Turunväylän eteläpuolella yhteys on esitetty rakennettavaksi TP-alueeksi. Kaavaratkaisu jättää vastuun Nuuksion ja Kauhalan metsäalueen viheryhteyksien säilyttämisestä kokonaan Kirkkonummen kunnalle.

Kun pyritään säilyttämään maakunnan metsäverkosto toimivana ja metsälajisto elinkelpoisena tulee viheryhteyksien olla riittävän leveitä ja kasvillisuudeltaan metsälajien elinympäristöksi sopivia. Viheryhteyden tulee olla metsäinen, metsälajit eivät pysty liikkumaan alueelta toiselle puistoja tai peltoja pitkin.

Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavassa osoitettu rakentaminen ei täytä maakuntakaavan mainittua suunnittelumääräystä myöskään siksi, että alueen tulevat liikennejärjestelyt ovat vielä täysin avoinna. Espoo-Lohja-radan toteuttamatta jääminen tai toteutuksen siirtyminen vuosikymmenien päähän on hyvin mahdollista yksin taloudellisten syiden takia. Lisäksi ratahankkeen huomattavat luontoympäristöön kohdistuvat haitat tekevät sen toteutuksesta epävarman.

Pääkaupunkiseudun asukasmääräennustetta (400.000 uutta asukasta vuoteen 2050 mennessä) tarvittavaa asuntorakentamista vastaava kerrosal määrä on mahdollista ja tulee saavuttaa ilman laajojen, Histan tapaisten metsäalueiden rakentamista. Pääkaupunkiseudulla asuu pinta-alaan nähden verrattain vähän ihmisiä moniin maailman suurkaupunkeihin nähden, joten tärkeiden ekologisten yhteyksien vaaliminen on mahdollista asukastavoitteista tinkimättä. Valtioneuvoston päätös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta (1.3.2009) velvoittaa välttämään Histan kaltaisen laajan luontoympäristön laajamittaista muuttamista.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita on Histan osayleiskaavan tapauksessa syytä kunnioittaa, koska Suomen lainsäädäntö ei velvoita Natura-verkoston ulkopuolella luontoympäristön tuhoamisen kompensointia toisaalla (Suvantola 2006), jota Histan osayleiskaavan tapauksessa voisi olla Nuuksion ja Meiko-Lappträskin välille jäävän rakentamattoman ekokäytävän (metsiä ja peltoja) maa-alueiden lunastamista ja perustamista luonnonsuojelualueiksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain yleisperiaatteet velvoittavat lähtökohtaisesti tiiviiseen taajamarakentamiseen. Edelleen, myös näiden periaatteiden mukaan, mikäli rakentaminen voidaan toteuttaa muualla ilman metsien pirstomista, tulee näin menetellä.

4. Muut perustelut

Valtioneuvoston periaatepäätös Nuuksion järviylängön kehittämistä ulkoilun ja luonnonsuojelun tarpeisiin

Kaava-alue sijoittuu Nuuksion järviylängölle, jonka varjelemisesta on valtioneuvoston periaatepäätös vuodelta 1989. Kyseisessä päätöksessä valtioneuvosto linjaa yksiselitteisesti sen, että kartalle erikseen määriteltyä Nuuksion järviylängöä tulee jatkossa kehittää virkistykseen, ulkoilun ja luonnonsuojelun tarkoituksiin. Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavan toteuttaminen nyt Espoon valtuuston päättämässä laajuudessa on mainitun Nuuksion järviylängön maankäyttöön pitkään vaikuttaneen valtioneuvoston periaatepäätöksen vastainen.

Kansainväliset sopimukset

Kansallisen luonnonsuojelulainsäädännön tulokinnassa on huomattava myös vuoden 1992 biodiversiteettisopimuksen velvoitteet pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, jotka velvoittavat Suomea.

Vuonna 2010 sopimuksen biodiversiteettisopimuksen 10. osapuolikokouksessa Nagoyassa todettiin, ettei yksikään osapuolimaalla ollut saavuttanut tavoitetta ja tavoite uusittiin.

Biodiversiteettisopimuksen 6. artiklan b)-kohdan tarkoittama biologisen monimuotoisuuden suojelun integrointi kansallisiin substanssilakeihin on jäänyt puolittiehen. Tavoitteen saavuttamiseksi kansallista luonnonsuojelulainsäädäntöä on Nagoyan osapuolikokouksen päätösten jälkeen tulkittava entistä tiukemmin.

Valituksessa hyödynnetty metsoon liittyvä keskeinen aineisto

- 1) Mittava Tringa ry:n lintuhavaintotietokantaa, jossa on satoja lintuharrastajien tekemiä havaintoja metsosta Espoon ja sen naapurikuntien alueilta vuosina 2006-2010 (havaintokartat, liitteet 6 – 8).
- 2) Tringa ry:n laajat metsäalueiden linnustokartoitukset pääkaupunkiseudulla ja sen kehyskunnissa v. 2007-2009. Metsäalueita kartoitettiin yli 200 km².
- 3) Metsosta väitelleen Saija Sirkiän (Helsingin yliopisto) lausunto (liite 2.), joka on annettu Tringa ry:n pyynnöstä (lausuntopyyntö liite 3.).
- 4) Uudenmaan linnusto -kirja (metsoa käsittävä osuus, valituksen liite 5.).
- 5) Uudenmaan koppelot – metropolimaakuntaa kehitetään, miten käy koppeloille?-seminaari 11.11.2010. Seminaari järjestettiin metson heikon tilanteen vuoksi Uudellamaalla. Seminaarissa olivat edustettuna Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, riistahallinto, Helsingin yliopisto ym.

Helsingissä 26. päivänä tammikuuta 2011

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening
Tringa r.y.

Kalle Meller
varapuheenjohtaja

Aki Arkiomaa
taloudenhoitaja

LIITTEET:

Liite 1. Ote pöytäkirjasta: Espoon kaupunginvaltuuston kokous 13.12.2010 kohta §13, Asianro 3792 / 502 / 2005 (Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaava, osayleiskaavan hyväksyminen, alue 64 0000)

Liite 2. FM (väit.) Saija Sirkiän lausunto Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavasta.

Liite 3. Tringa r.y:n lausuntopyyntö FM (väit.) Saija Sirkiälle Hista — Siikajärvi — Nupuri osayleiskaavaa koskien.

Liite 4. Metson soidinaluekartta Nuuksion — Meikon alueella

Liite 5. Solonen, T., Lehikoinen, A. ja Lammi, E. (2010): Uudenmaan linnusto –kirja, sivu 226.

Liitteet 6 – 8. Havaintokoosteet Espoon, Inkoon, Siuntion ja Kirkkonummen metsohavainnoista Tringan havaintotietokannassa (www.tiira.fi) vuosina 2007-2009. Havaintojen painottumiserot eri vuosina johtuvat kartoitusalueiden eroista eri vuosina (lisäksi lintuharrastajien hajahavainnoja lajista). Soidinpaikkoja indikoivat havaintoryppäät muutamassa paikassa. Yksittäishavainnot Siuntiossa ja Inkoossa koskevat pääosin nk. hulluja metsoja (hulluus sulkee yleensä pois soidinpaikan havaintopisteessä).

LÄHTEET:

- Espoon kaupunki (2009): Nupurinkartanon asemakaava, valtuuston hyväksymispäätös. [www-dokumentti] http://www.espoo.fi/asiakirja.asp?path=1;31;37423;37424;37425&id=54F737C60D598DA9C2257586002FD81B&kanta=Kunnari\\intrakun_e.nsf. Luettu 26.1.2011
- Helle, P., T. Helle, ja H. Lindén, 1994: Capercaillie (*Tetrao urogallus*) lekking sites in fragmented Finnish forest landscape. *Scandinavian Journal of Forest Research* 9: 386–396.
- Husa, J. & Teeriaho J. 2004. Luonnon ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Uudellamaalla. Suomen ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 350.
- Kirkkonummen kunta. 2010: kaavoitusohjelma 2011-2015 [www-dokumentti] http://www.kirkkonummi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kirkkonummi/embeds/22166_Kv_15112010.pdf ja siihen liittyvä kartta http://www.kirkkonummi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kirkkonummi/embeds/22165_Kaavoitusohjelman_kartta_2011-2015_A3.pdf. Luettu 26.1.2011
- Liikennevirasto. 2010: Espoo–Salo -oikorata ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) Arviointiselostus. Helsinki.
- Lindén, H., Pasanen, J., 1987: Metsien pirstoutuminen metsokantojen uhkana. *Suomen Riista* 34, 66–76.
- Pakkala, T., Pitkänen, M. & Tiainen, J. 1997: Helsingin lintuatlas 1996. —*Tringa* 24(1): 2–13.
- Pummila, A. 2010: Nuuksiosta Tammelan ylängölle — soidinkartoituksissa selvinnyttä. Esitelmä seminaarissa: Uudenmaan koppelot – metropolimaakuntaa kehitetään, miten käy koppeloille? Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa 11.11.2010 .
- Pöyry Environment Oy 2009: Espoon kaupunki, Hista–Siikajärvi–Nupuri -osayleiskaava — Natura-arvio. 79 s. + liite 1 25 s. Ladattavissa verkosta osoitteesta: <http://www.espoo.fi/binary.asp?path=109309&field=FileAttachment>
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – YM ja SYKE, Helsinki.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus 2010. – YM ja SYKE, Helsinki
- Solonen, T. 2010: Teoksessa Solonen, Lehikoinen ja Lammi 2010: Uudenmaan linnusto. – *Tringa*. 508 s.

Suvantola, L. 2006: Huominen ei koskaan kuole - Luonnonsuojelun ja ympäristönkäytön kilpailutilanteen ratkaisemisesta. – Edita, 312 s.

Uudenmaan liitto: Uudenmaan maakuntakaava, vahvistettu Ympäristöministeriössä 8.11.2006.